

się ostatecznie potwierdzać wiarygodność nowotestamentowej ceny.

Jednym z najbardziej kontrowersyjnych i dyskusyjnych fragmentów ewangelicznych jest opowieść o zdradzie Judasza. Dość powszechnie kwestionuje się numizmatyczną wartość 30 "srebrników" /triakonta argyria, triginta argenteos/, akcentując symboliczny i umowny charakter tej sumy /Mt 26, 15; 27, 3-9/. Z. Żabiński uznaje przykładowo, że Judaszowe "srebrniki" to pomieszane ze sobą denary i drachmy, wyrażając przy tym wątpliwość, czy kapłani rzeczywiście wręczyli Judaszowi "prawdziwą walutę"²². Inni uczeni, m.in. K. Pink, zwracają uwagę na fakt, iż o 30 syklach srebra jest mowa również w prorocztwie Zachariasza /11, 13/, jak też w księdze Rodzaju /37, 28/ przy okazji opisu sprzedaży Józefa przez braci za 20 sykli, choć w tym drugim przypadku lekcja Septuaginty budzi pewne wątpliwości²³.

Nie wydaje się jednak, aby takie potraktowanie tekstu wyjaśniało kilka istotnych okoliczności zdrady Judasza. W pierwszym rzędzie zwraca uwagę użyte w Dziejach Apostolskich /1, 18/ określenie wspomnianej sumy jako zapłaty /merx/, podczas gdy w Ewangelii św. Mateusza /27, 6/ występuje pojęcie pretium sanguinis, czyli ceny za przelaną krew. Ponadto, za porzucone przez Judasza pieniądze kapłani zdołali kupić Pole Garncarza /Mt 27, 3-9/, przeznaczone dla grzebania cudzoziemców. Pozwala to przyjąć, iż 30 "srebrników" reprezentowało dość znaczną siłę nabywczą, a zarazem nie było jedynie bliżej nieokreślonym, symbolicznym wynagrodzeniem za wydanie Chrystusa Pana. O ile uznać podobne rozumowanie za uzasadnione, to zapłatę Judasza należy rozumieć jako równowartość 30 sykli srebra czyli 120 denarów. Wydaje się prawdopodobne, że mamy tu do czynienia z rynkową ceną sprzedaży niewolnika.

Z terenu Palestyny pochodzi niewiele późniejsza wzmianka o wysokości opłaty za manumissio żydowskich niewolników, oscylującej w granicach od 100 do 200 denarów. W materiałach inskrypcyjnych występują ponadto m.in. ceny 150, 180 i 225 denarów. Szczególnie wymowna jest cytowana przez Marcjalisa suma 150 denarów, którą płacono za dziewczynę o złej reputacji²⁴. Trudno więc nie odnieść wrażenia, że 120 denarów stanowiące dolną granicę rynku-

22 Trzydzieści srebrników, art.cyt., 73.

23 Art.cyt., 410.

24 Por. B.Kidd.20a; B.Arach.30b; Tab.Herc.65; CIL IV 3340, CLV; Martialis VI 66.